

DOI /10.5281/zenodo.18933350

BILIM VA MALAKALARNI BAHOLASH AGENTLIGI FAOLIYATIDAGI ISLOHOTLAR

M.M. Karimov, J.T. Odilov

O'zbekiston Respublikasi Oliy Ta'lim, Fan va Innovatsiyalar Vazirligi huzuridagi Bilim va malakalarni baholash agentligi, 100084, Toshkent sh, Bog'ishamol k., 12

Qisqacha mazmuni. Maqolada O'zbekiston Respublikasida ta'lim sifatini baholash tizimini takomillashtirishga qaratilgan islohotlar, xususan, Bilim va malakalarni baholash agentligining rivojlanish bosqichlari, maqsadi va vazifalari, uning faoliyatida amalga oshirilgan islohotlar haqida so'z yuritilgan. Imtihon natijalarini hisoblashda xalqaro tajribalarning joriy etilishi, chet tili va umumta'lim fanlaridan milliy test tizimining bosqichma-bosqich joriy etilishi va takomillashtirilishi hamda baholash jarayonlarining shaffofligi va obyektivligini ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar yoritib berilgan.

Agentlikning xalqaro baholash tashkilotlari bilan hamkorligi, pedagogik o'lchovlar sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlari, malaka oshirish kurslari hamda kadrlar salohiyatini rivojlantirish yo'nalishidagi faoliyati bayon qilingan.

Milliy baholash tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish, ta'lim sifati monitoringini tizimli yo'lga qo'yish va baholash tizimida zamonaviy yondashuvlarni joriy etish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: baholash tizimi, Rash modeli, milliy sertifikat, pedagogik o'lchovlar, xalqaro baholash, ta'lim sifati.

1. Kirish

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar davlat siyosatining eng ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Ushbu islohotlar nafaqat ta'lim sifatini oshirish va zamonaviy bilimlarni chuqur o'zlashtirishga, balki xalqaro mehnat bozori talablariga javob bera oladigan, raqobatbardosh va yuqori malakali kadrlar tayyorlashga qara-

tilgan strategik maqsadlarni ham o'z ichiga oladi.

2017-yildan boshlab Harakatlar strategiyasi, keyinchalik Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi doirasida ta'lim sohasida tubdan yangilanishlar boshlandi: maktabgacha ta'lim qamrovi keskin oshirildi, oliy ta'lim muassasalari soni 70 tadan 200 tagacha ortdi, yoshlarni oliy ta'limga qamrab olish darajasi 9 foizdan 42 foizga oshdi, ta'lim

dasturlari esa xalqaro standartlarga moslashtirildi.

Mazkur islohotlarning asosiy maqsadi – “Uchinchi Renessans” g’oyasini ro’yobga chiqarish, ya’ni zamonaviy bilim va innovatsiyalarga asoslangan yangi avlodni shakllantirish orqali mamlakatning barqaror iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishini ta’minlashdan iborat. Ushbu jarayon nafaqat davlat ta’lim muassasalarini modernizatsiya qilish, balki xalqaro hamkorlikni kengaytirish orqali amalga oshirilmoqda.

Bu sohada Bilim va malakalarni baholash agentligining ham hissasi salmoqlidir. Ushbu tashkilot o’z oldiga qo’yg’an maqsad va vazifalari ham yoshlarni oliy ta’lim muassasalariga saralash, ularning bilim darajasini sertifikatlash, pedagog va rahbar xodimlarni attestatsiyadan o’tkazish kabi muhim vazifalarni bajarishdan iboratdir.

O’zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “O’zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzurida Davlat test markazi tashkil etish to’g’risida”gi 1994-yil 14-maydagi 258-son qarori bilan O’zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Davlat test markazi tashkil etildi [1].

1998-yil 11-martda Vazirlar Mahkamasining “Davlat test markazi tarkibida kadrlar tayyorlash sifatini nazorat qilish, pedagog kadrlar va ta’lim muassasalari attestatsiyasi

boshqarmasini tashkil etish to’g’risida” 109-son qarori bilan Davlat test markazi tarkibida Kadrlar tayyorlash sifatini nazorat qilish, pedagog kadrlar va ta’lim muassasalari attestatsiyasi boshqarmasi tashkil etildi. Quyidagilar Boshqarmaning asosiy vazifalari etib belgilangan:

kadrlar tayyorlash sifatini nazorat qilish va o’quv jarayoni samardorligini xolisona baholash tizimini joriy etish borasida izchil davlat siyosatini amalga oshirish;

hozirgi zamon talablarini hisobga olgan holda uzluksiz ta’lim tizimi pedagog, professor o’qituvchilari va rahbar kadrlar attestatsiyasini tashkil etish va o’tkazish;

idoraviy bo’ysunishi va mulkchilik shaklidan qat’i nazar, barcha turdagi ta’lim muassasalarini attestatsiyadan o’tkazish va shu asosda ularni akkreditatsiya qilish uchun tegishli hujjatlar tayyorlash va Vazirlar Mahkamasiga taqdim etish, ta’lim muassasalari reytingini belgilash;

ta’lim tizimini boshqarish organlari hamda mahalliy ijro etuvchi hokimiyatning pedagog kadrlar va ta’lim muassasalari attestatsiyasini tashkil qilish va o’tkazish borasidagi faoliyatini muvofiqlashtirish va nazorat etish;

kadrlar tayyorlash sifati monitoringi tizimini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish.

2004-yil 24-iyunda Vazirlar Mahkamasining “O’zbekiston Respublikasi

Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Davlat test markazi faoliyatini takomillashtirish to'g'risida" 293-son qarori qabul qilinib, ushbu qaror bilan quyidagilar Davlat test markazining asosiy vazifalari etib belgilandi:

respublika ta'lim muassasalariga test sinovi orqali tanlov o'tkazish, kadrlar tayyorlash sifatini oshirish maqsadida talabgorlar bilimlarini xolisona baholanishini nazorat qilish sohasida davlat siyosatini amalga oshirish;

abituriyentlar, o'quvchilar, talabalar bilimlarining O'zbekiston Respublikasi davlat ta'lim standartlariga va davlat talablariga muvofiqligini tahlil qilish;

test sinovi natijalarining validligi, ishonchligi va adolatliligini ta'minlash;

uzluksiz ta'lim tizimida band bo'lgan pedagoglar, professor-o'qituvchilar tarkibi va rahbar xodimlarni attestatsiyadan o'tkazishni tashkil etish va amalga oshirish;

idoraviy mansubligi va mulkchilik shakllaridan qat'i nazar, ta'lim muassasalarini attestatsiyadan va davlat akkreditatsiyasidan o'tkazishni tashkil etish va amalga oshirish, ta'lim muassasalari reytingini aniqlash;

Vazirlar Mahkamasining Nodavlat ta'lim muassasalari faoliyatini litsenziyalash komissiyasining ishchi organi funksiyalarini bajarish;

xorijiy mamlakatlarda berilgan ta'lim to'g'risidagi hujjatlarni e'tirof

etish va nostrifikatsiyalash (tengligini aniqlash) tartibi amalga oshirilishini tashkil etish va ta'minlash [2].

2017-yil 17-iyulda Vazirlar Mahkamasining "O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Davlat test markazi faoliyatini yanada takomillashtirish to'g'risida" 508-son qarori qabul qilinib, ta'lim tizimida pedagogik o'lchovlar sohasini rivojlantirishda muhim bosqich bo'ldi. Mazkur qaror bilan Davlat test markazining asosiy vazifalari aniq belgilandi va quyidagi yo'nalishlarga qaratildi:

- ta'lim muassasalariga o'qishga qabul qilish jarayonida test sinovi orqali tanlab olish tamoyilini amalga oshirish orqali davlat siyosatini izchil tatbiq etish;

- test sinovlari natijalarining validligi, ishonchligi va adolatliligini ta'minlash;

- test materiallari bazasini tizimli ravishda shakllantirish va doimiy yangilab borish;

- pedagogik o'lchov vositalarini takomillashtirish, ularning psixometrik sifatini oshirish;

- test sinovlarini tashkil etish, o'tkazish va butun jarayonni muvofiqlashtirish;

- test materiallarini nashr etish va tarqatish;

- test sinovlari natijalarini chuqur tahlil qilish va statistik-psixometrik baholash;

- chet tillarini bilish darajasini baholashning milliy test tizimini rivojlantirish [3].

2018-yil 20-fevralda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Davlat test markazi faoliyatini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi 130-sonli qarori qabul qilindi.

Ushbu normativ-huquqiy hujjat mamlakat ta'lim tizimida pedagogik o'lchovlar va ta'limda baholash jarayonlarini institutsional jihatdan mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etdi.

Ushbu qarorga muvofiq, Davlat test markazi ta'lim muassasalariga o'qishga qabul qilishda test sinovi orqali tanlab olishga oid davlat siyosatini amalga oshiruvchi yagona vakolatli davlat boshqaruvi organi etib belgilandi. Markazning asosiy vazifalari esa quyidagi yo'nalishlarga qaratildi:

- ta'lim muassasalariga qabul jarayonida test sinovlarini tashkil etish, o'tkazish, natijalarini tahlil qilish va rasmiy e'lon qilish;
- test texnologiyalarini ilmiy asosda rivojlantirish va zamonaviy standartlarga moslashtirish;
- pedagogik o'lchov vositalarini takomillashtirish, ularning psixometrik xususiyatlarini oshirish;
- umumta'lim fanlarini bilish darajasini baholashning milliy test tizimini tizimli rivojlantirish;

- rahbar kadrlar va mas'ul lavozimlarga tayinlanadigan shaxslarning davlat tilini bilish darajasini aniqlash, shuningdek ularga davlat tilini bilish bo'yicha tegishli daraja sertifikatini berish.

Ushbu qaror 2017-yildagi 508-sonli qarorni rivojlantirgan va to'ldirgan holda, Davlat test markazi faoliyatini yanada professional va ilmiy yo'nalishda takomillashtirishga asos bo'ldi. Natijada Markaz nafaqat qabul jarayonlarini boshqaruvchi tashkilot, balki test materiallari bazasini shakllantirish, testning xususiyatlarini tahlil qilish, milliy baholash tizimlarini xalqaro standartlarga yaqinlashtirish va ta'lim sifatini obyektiv monitoring qilish markaziga aylandi [4].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yangi O'zbekiston ma'muriy islohotlarini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2022-yil 21-dekabrda PF-269-son Farmoni bilan Vazirlar Mahkamasini huzuridagi Davlat test markazi negizida Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Bilim va malakalarni baholash agentligi tashkil etildi [5].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Respublika ijro etuvchi hokimiyat organlari faoliyatini samarali yo'lga qo'yishga doir birinchi navbatdagi tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida" 2023-yil 25-yanvardagi PF-14-son Farmoniga asosan Bilim va malakalarni baholash agentligi Davlat test markazining tegishli huquq va

majburiyatlari bo'yicha huquqiy vorisi hisoblanadi [6].

Hozirgi kunda Bilim va malakalarni baholash agentligi tomonidan 50 dan ortiq turdagi imtihonlar tashkil etiladi. Jumladan:

O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari safida muddatli harbiy xizmatni o'tayotgan harbiy xizmatchilarning jangovar va ma'naviy-ma'rifiy tayyorgarligini baholash imtihonlari;

umumta'lim (biologiya, kimyo, matematika, fizika, tarix, geografiya, ona tili va adabiyot, rus tili va adabiyot, qoraqalpoq tili va adabiyot) fanlari bo'yicha umumta'lim fanlarni bilish darajasini aniqlash imtihonlari (9 ta fan asosida);

to'rtta ko'nikma bo'yicha chet tilini bilish darajasini aniqlash imtihonlari (16 ta xorijiy til asosida);

O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasining bakalavriat ta'lim yo'nalishiga o'qishga qabul qilish bo'yicha maxsus psixologik tanlov va yozma imtihon (diktant);

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va aloqa-harbiy institutining bakalavriat ta'lim yo'nalishiga o'qishga qabul qilish uchun test sinovlari;

O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari Harbiy tibbiyot akademiyasiga va Qurolli Kuchlar akademiyasining psixologiya (harbiy psixologiya) ta'lim yo'nalishiga o'qishga qabul uchun test sinovlari;

davlat oliy ta'lim tashkilotlarining bakalavriat ta'lim yo'nalishlariga o'qishga qabul qilish bo'yicha test sinovlari;

oliy ta'lim tashkilotlari huzuridagi akademik litseylarga o'qishga qabul bo'yicha imtihonlar;

ichki ishlar vazirligi tasarrufidagi akademik litseylarga o'qishga qabul qilish uchun test sinovlari;

"Temurbeklar maktabi", "Yosh chegarachilar" va Jaloliddin Manguberdi nomidagi harbiy-akademik litseylarga o'qishga qabul qilish uchun test sinovlari;

"Temurbeklar maktabi", "Yosh chegarachilar" va Jaloliddin Manguberdi nomidagi harbiy-akademik litseylar o'quvchilari o'rtasida fan olimpiadasi;

xorijiy va nodavlat ta'lim tashkilotlaridan O'zbekiston Respublikasidagi davlat oliy ta'lim tashkilotlarining mos va turdosh ta'lim yo'nalishlariga o'qishni ko'chirish bo'yicha imtihonlar;

Jamoat xavfsizligi universiteti, Fuqaro muhofazasi instituti, Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi, Bank-moliya akademiyasi, Huquqni muhofaza qilish akademiyasi, Sudyalilar oliy maktabi hamda Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasining magistraturasiga o'qishga qabul qilish bo'yicha test sinovlari;

xorijiy davlatlarda ta'lim olganlik haqidagi hujjatlarni tan olish bo'yicha imtihonlar;

Ichki ishlar organlariga ishga kirish uchun saralash test sinovlari;

Shaharsozlik va uy-joy kommunal xo'jaligi sohalari mutaxassislarini sertifikatlash imtihonlari;

Milliy statistika qo'mitasi tizimidagi statistika faoliyati bilan shug'ullanuvchi xodimlar uchun test sinovlari;

"El-yurt umidi" jamg'armasi ochiq stipendiya tanlovining test sinovi bosqichi;

rahbar kadrlar va mas'ul lavozimlarga tayinlanadigan shaxslarning davlat tilini bilish darajasini aniqlash imtihonlari;

oliy ta'lim tashkilotlarining qo'shma ta'lim dasturlariga qabul

uchun chet tillari bo'yicha test sinovlari;

oliy ta'lim tashkilotlarining buyurtmalariga asosan ikkinchi va undan keyingi oliy ta'limga o'qishga qabul qilish bo'yicha imtihonlar;

Davlat xavfsizlik xizmati akademiyasi bakalavriatiga o'qishga qabul qilish uchun dastlabki saralash imtihonlari.

Respublikada faoliyat yuritayotgan xorijiy oliy ta'lim tashkilotlari va ularning filiallari hamda nodavlat oliy ta'lim tashkilotlariga ajratilgan davlat granti asosidagi qabul parametrlari uchun test sinovlari kabi imtihonlar o'tkazib kelinmoqda.

2. Oliy ta'lim tashkilotlariga qabul imtihonlaridagi islohotlar

Davlat test markazi oliy va o'rta maxsus ta'lim muassasalariga qabul test sinovlarini tashkil etish va o'tkazish bo'yicha asosiy vakolatli organ sifatida belgilandi.

Test tizimi 1992-yilda ikki variantli model hamda cheklangan hajmdagi test materiallaridan tashkil topgan universal savollar kitobi bilan boshlangan. 1993-yilda mavjud 46 ta oliy ta'lim muassasasining 19 tasida tajriba tariqasida test sinovlari o'tkazilgan. Testlar paralel ikki (A, B) variantli bo'lib, kunduzgi va kechki bo'limlar uchun ona tili, matematika, ijtimoiy fanlar – tarix va geografiya, xorijiy tillar fanlaridan 48 tadan test

topshirig'i, tabiiy fanlar – fizika, geografiya, kimyo fanlaridan 72 ta test topshirig'i bo'lgan.

O'rta maxsus o'quv yurtlarida test sinovlari natijalari bo'yicha abituriyentlar tanlash 1994-yilda ayrim o'rta maxsus o'quv yurtlariga, 1995-yildan boshlab esa idoraviy bo'ysunuvidan qat'i nazar, barcha o'rta maxsus o'quv yurtlariga joriy etildi [7].

1995-yilda testlar paralel uch (A, B, C) variantli bo'lib, ona tili, matematika, fizika, kimyo, biologiya, tarix, geografiya, xorijiy tillar, o'zbek tili, rus tili fanlaridan 36 tadan test topshirig'i bo'lgan.

1996-yilda oliy va o'rtta maxsus o'quv yurtlari qabuli jarayonidagi test sinovlarida test topshiriqlari variantlarini ta'lim yo'nalishlari, mutaxassisliklar va ta'lim tillari bo'yicha kompyuter yordamida generatsiyalash (tuzish)ga asoslanuvchi yangi, ko'p variantli test tizimi yaratildi [7].

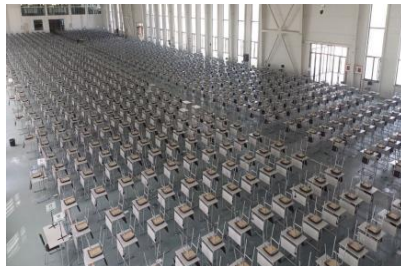
2009-yilda 80 ta har bir tipdagi savollar kitobi uchun 30 tadan paralel variant joriy etildi.

2010-yilda har bir abituriyent uchun muqobil javoblari generatsiyasi individual bo'lgan paralel variantli test tizimiga o'tildi.

2017-yil 17-noyabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Respublika oliy ta'lim muassasalari bakalavriatiga kirish test sinovlarini o'tkazish tartibini takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-3389-son qarori qabul qilinib, davlat oliy ta'lim

tashkilotlariga qabul imtihonlarini o'tkazishda tub islohotlar boshlandi [8].

Ushbu qarorga asosan 2018-2019-o'quv yilidan boshlab oliy ta'lim muassasalariga o'qishga qabul qilish bo'yicha test sinovlari Toshkent shahrida "O'zekspomarkaz" Milliy ko'rgazmalar majmuasi pavilyonlari hamda uning hududida o'rnatiladigan qo'shimcha yig'ma pavilyonlarda, shuningdek, katta sig'imdagi boshqa binolarda yoki turli tashkilotlarning katta sig'imdagi binolarida o'tkazilishi belgilandi. Hozirgi kunda test sinovlarini o'tkazish uchun O'zbekiston Respublikasining 11 ta viloyati va Qoraqalpog'iston Respublikasida zamonaviy ko'p sig'imli binolar qurib bitkazildi va test sinovlari o'tkazilmoqda (1-rasm).

1-rasm. Bilim va malakalarni baholash agentligining test sinovlarini tashkil etish va o'tkazish uchun muljallangan katta sig'imdagi binolari

Test o'tkazish jarayonlarining to'liq videokuzatuv ostida o'tkazilishi hamda onlayn translyatsiya qilinishi keng jamoatchilik, shu jumladan, abituriyentlar va ularning ot-onalariga test sinovlarini onlayn

rejimda kuzatib borish imkoniyatini yaratdi. Shuningdek, test sinovi natijalarini bir kun ichida e'lon qilish amaliyoti yo'lga qo'yilganligi ham tashkilot faoliyatidagi muhim qadamlardan biri hisoblanadi.

2019-yilgacha abituriyentlar test sinovlari natijasi bilan faqat bitta oliy ta'lim muassasasining bitta ta'lim yo'nalishi tanlovida qatnashish huquqiga ega edilar. 2019-yilda amalga oshirilgan islohot natijasida, 2019 – 2020-o'quv yilidan boshlab abituriyentlarga uchtagacha oliy ta'lim muassasasini va shunga mos ta'lim yo'nalishlarini tanlash imkoniyati joriy etildi. Bu esa abituriyentlarning tanlov imkoniyatini oshirdi hamda oliy ta'lim muassasalariga bilim darajasi yuqori bo'lgan abiturintlarni qabul qilish imkoniyatini yaratdi.

2020-yilda O'zbekiston oliy ta'limga qabul jarayonlarida raqamlashtirish va liberallashtirish yo'nalishidag islohotlar davom ettirildi. Xususan, 2020 – 2021-o'quv yili qabulidan boshlab abituriyentlarga ro'yxatdan o'tishda beshtagacha oliy ta'lim muassasasini va shu muassasalarning fanlar majmuasi mos keladigan besh tagacha ta'lim yo'nalishini tanlash huquqi berildi. Ushbu o'zgartirish abituriyentlarning strategik tanlov imkoniyatlarini sezilarli darajada oshirdi va qabul natijalarida yuqori samaradorlikni ta'minladi.

Shuningdek, 2020-yildan boshlab oliy ta'lim muassasalariga kirish uchun an'anaviy (oflayn) hujjat topshirish tartibi butunlay bekor qilindi va to'liq

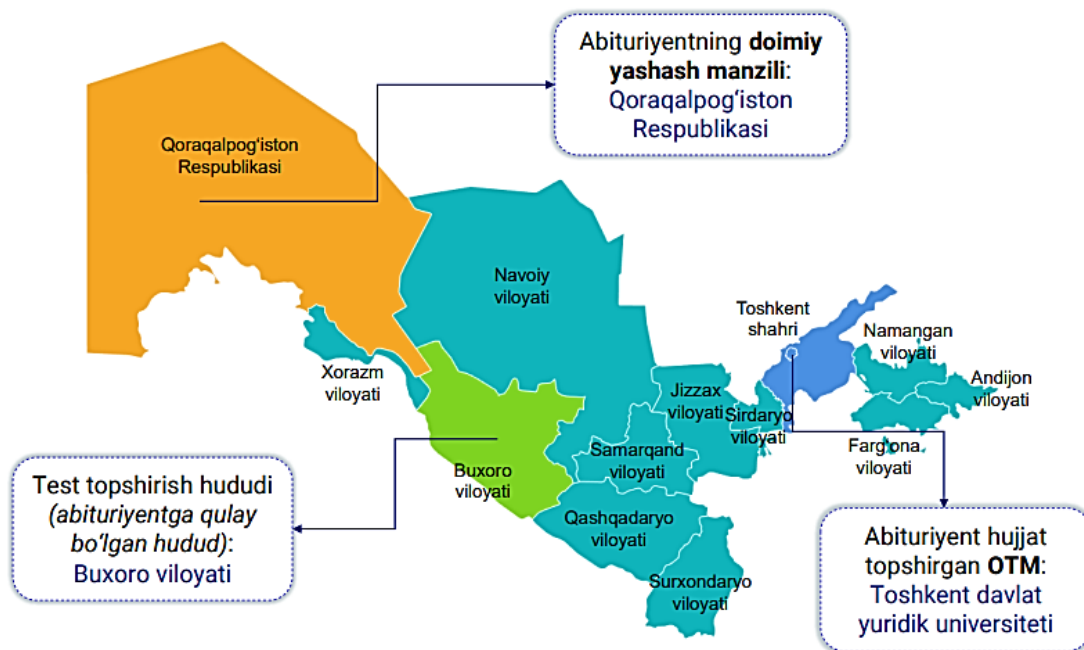
elektron (onlayn) ro'yxatdan o'tkazish tizimi joriy etildi. Ushbu tizim yagona interaktiv davlat xizmatlari portali (my.gov.uz) va Bilim va malakalarni baholash agentligining rasmiy veb sayti orqali amalga oshirildi. 2020-yilda joriy etilgan onlayn ro'yxatdan o'tkazish va ko'p variantli tanlov tizimi qabul jarayonining shaffofligini, qulayligini va samaradorligini tubdan oshirdi hamda pandemiya sharoitida xavfsiz va masofaviy tarzda tashkil etish imkonini berdi.

Ro'yxatdan o'tgan abituriyentlar shaxsiy kabinetida "Abituriyent ruxsatnomasi"ni elektron shaklda yuklab olish huquqiga ega bo'ldilar va bu hujjat test sinovlariga kirish uchun yagona rasmiy identifikatsiya vositasi sifatida ishlatildi.

Shuningdek, tizimning to'liq raqamlashtirilishi:

test sinovlari yakunlan-ganidan so'ng (ko'pincha keyingi kuni) natijalarni shaxsiy kabinet orqali real vaqtda olish;

yakuniy tanlov (davlat granti yoki to'lov-kontrakt asosida qabul qilish) natijalari hisoblangandan keyin tavsiya etilgan o'quv joyi va yo'nalishi haqida tezkor ma'lumot olish hamda tegishli hujjatlarni yuklab olish imkoniyatlarini ta'minladi.

2- rasm. Abituriyentlar test topshirish hududlari

Shu bilan birga oliy ta’lim muassasalariga qabul jarayonida abituriyentlar uchun test sinovlarini o’tkazish hududini erkin tanlash imkoniyati joriy etildi. Ya’ni abituriyent yashash joyi yoki o’qishni rejalashtirayotgan oliy ta’lim muassasasidan qat’i nazar, O’zbekiston Respublikasining istalgan hududi (Qoraqalpog’iston Respublikasi, viloyatlar markazlari yoki Toshkent shahri)ni tanlab, o’ziga qulay bo’lgan joyda test sinovlarida ishtirok etish huquqiga ega bo’ldilar (2-rasm).

2020-yildan test sinovi natijalarini e’lon qilish mexanizmi tubdan takomillashtirildi. Test sinovlari o’tkazilgan kundan keyingi kun abituriyentlarning javob varaqalari rangli skanerlash orqali raqamlashtirilib, shaxsiy kabinetiga (abitur.dtm.uz platformasi orqali)

joylashtirila boshlandi. Ushbu raqamlashtirilgan javob varaqasi bilan birgalikda abituriyentga:

har bir savol bo’yicha (to’g’ri/noto’g’ri javob berilganligi haqida);

umumiy to’plangan ball haqida ma’lumotlar taqdim etildi (3-rasm).

O’zbekiston Respublikasi Prezidentining “Oliy ta’lim muassasalariga test sinovlari orqali qabul qilish tizimini takomillashtirish bo’yicha qo’shimcha chora-tadbirlar to’g’risida” 2019-yil 14-maydagi PQ-4319-son qarori bilan 2021-2022-o’quv yili qabulidan boshlab oliy ta’lim muassasalarining bakalavriat ta’lim yo’nalishlariga kirish test sinovlarida qo’llaniladigan fanlar majmuasi ikki bo’limga ajratildi.

Shuningdek, abituriyentlarga tanlov ustuvorligini tanlash huquqi berildi. Bunda abituriyentga **“Davlat granti”** ustuvorligini yoki **“Ta’lim yo’nalishi”** ustuvorligini tanlash imkoniyati yaratildi.

“Davlat granti” ustuvorligi – abituriyentlarga barcha tanlagan yo’nalishlarida avval davlat granti tanlovida, so’ngra to’lov-kontrakt asosida o’qish tanlovida qatnashish imkonini beradi.

Bu imkoniyat abituriyentga yuqori ball bilan davlat granti asosida o’qish imkoniyatini oshiradi. Bu tizim abituriyentga birinchi navbatda grant asosida tahsil olishni ta’minlash uchun qulay hisoblanadi. Ammo abituriyent test natijalari asosida to’plagan bali davlat granti tanlovida yetarli bo’lmasa to’lov-kontrakt bo’yicha tanlov amalga oshiriladi (5-rasm (a)).

Abituriyent ID raqami	F.I.SH	Yo’nalish	Oliy ta’lim muassasasi	To’plagan ball	Ta’lim tili	Ta’lim shakli	Batafsil
4776203	[Redacted]	Axborot xavfsizligi (sohalar bo’yicha)	Toshkent axborot texnologiyalari universiteti	176,4	O’zbekcha	Kunduzgi	Batafsil
4763338	[Redacted]	Axborot xavfsizligi (sohalar bo’yicha)	Toshkent axborot texnologiyalari universiteti	175,2	O’zbekcha	Kunduzgi	Batafsil
5155872	[Redacted]	Axborot xavfsizligi (sohalar bo’yicha)	Toshkent axborot texnologiyalari universiteti	174,9	O’zbekcha	Kunduzgi	Batafsil
4774472	[Redacted]	Axborot xavfsizligi (sohalar bo’yicha)	Toshkent axborot texnologiyalari universiteti	174	O’zbekcha	Kunduzgi	Batafsil
4760331	[Redacted]	Axborot xavfsizligi (sohalar bo’yicha)	Toshkent axborot texnologiyalari universiteti	173,3	O’zbekcha	Kunduzgi	Batafsil
5191919	[Redacted]	Axborot xavfsizligi (sohalar bo’yicha)	Toshkent axborot texnologiyalari universiteti	173,1	O’zbekcha	Kunduzgi	Batafsil
4840422	[Redacted]	Axborot xavfsizligi (sohalar bo’yicha)	Toshkent axborot texnologiyalari universiteti	173	O’zbekcha	Kunduzgi	Batafsil
4503092	[Redacted]	Axborot xavfsizligi (sohalar bo’yicha)	Toshkent axborot texnologiyalari universiteti	172,9	O’zbekcha	Kunduzgi	Batafsil
4842949	[Redacted]	Axborot xavfsizligi (sohalar bo’yicha)	Toshkent axborot texnologiyalari universiteti	172,9	O’zbekcha	Kunduzgi	Batafsil
5293942	[Redacted]	Axborot xavfsizligi (sohalar bo’yicha)	Toshkent axborot texnologiyalari universiteti	172,9	O’zbekcha	Kunduzgi	Batafsil

Sahifa: 2 | Joriy sahifadagi ma’lumotlar soni: 10 | Barcha topilgan ma’lumotlar soni: 2681 Konkurs: 35,7

- Imtiyoz mavjud
 - Davlat granti
 - To’lov shartnoma
 - Tavsiya etilmagan
 - Bu yo’nalishda tavsiya etilmadi
 - Test sinovlaridan chetlashtirilgan

4-rasm. Abituriyentlarning test natijalari

“Ta’lim yo’nalishi” ustuvorligi — abituriyent tanlagan 5 tagacha ta’lim yo’nalishning har birida avval davlat

grantini, keyin esa to’lov-kontrakt asosida ketma-ketlikda tanlovda ishtirok etadi. Bunda o’tish ballari

davlat grantiga yetarli bo'lmasa, o'sha ta'lim yo'nalishining to'lov-kontraktiga tanlovda ishtiror etadi. Shundan so'ng keyingi yo'nalishga o'tish yuz beradi (5-rasm(b)).

2022 – 2023-o'quv yili qabulidan boshlab abituriyentlarga tanlangan ta'lim yo'nalishlarini turli ta'lim shakllari (kunduzgi, kechki, sirtqi va masofaviy) doirasida bir vaqtning o'zida tanlash imkoniyati yaratildi. Natijada abituriyentlar o'z shaxsiy va iqtisodiy sharoitlariga mos ravishda mos-lashuvchan tanlov qilish huquqiga ega bo'ldilar.

2024-yil 24-mayda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tashkilotlariga o'qishga qabul qilish va davlat buyurtmasini joylashtirish tizimini takomillashtirish to'g'risida" PF-81-son Farmoni qabul qilinib 2024-2025-o'quv yili qabulidan boshlab davlat oliy ta'lim muassasalari va professional ta'lim muassasalariga (kasb-hunar maktablari bundan mustasno) qabul qilish jarayoni tubdan isloh qilindi. Xususan, qabul imtihonlari "avval test, so'ng tanlov" tamoyiliga muvofiq bir vaqtning o'zida o'tkazilishi belgilandi. [10].

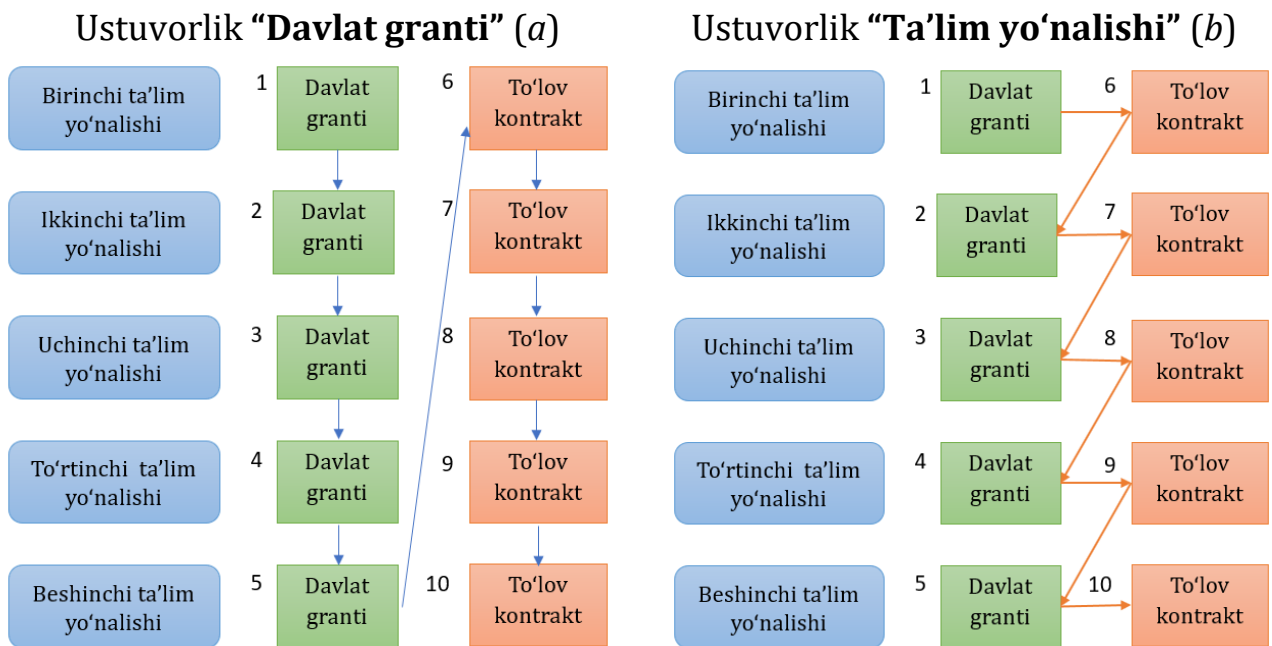
Unga ko'ra davlat oliy ta'lim muassasalari bakalavriatiga qabul

uchun abituriyentlarni ro'yxatga olish jarayoni quyidagi bosqichlarda amalga oshirila boshladi:

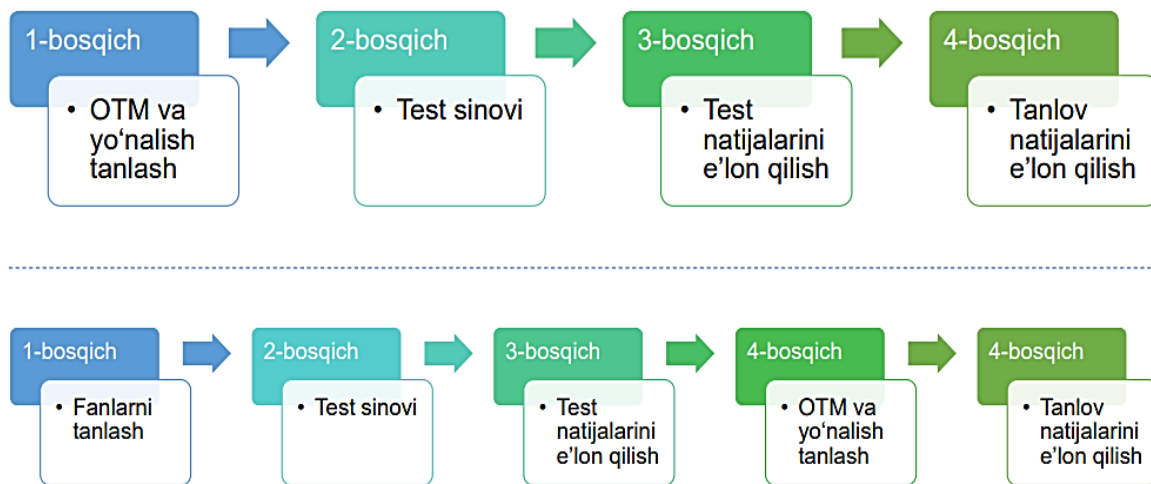
birinchi bosqichda abituriyentlar har yili 5-iyundan 25-iyunga qadar (25-iyun kuni ham) test sinovi topshirish uchun ro'yxatdan o'tadi hamda test sinovi topshiriladigan fanlar majmuasi, ta'lim tili va test topshirish hududini hamda kirish imtihonlari tarkibida kasbiy (ijodiy) imtihon bo'lsa, davlat oliy ta'lim muassasasini tanlaydi.

ikkinchi bosqichda abituriyentlar test sinovlari to'liq yakunlanganidan so'ng 15 kun davomida oliy ta'lim muassasasi, bakalavriat ta'lim yo'nalishi va ta'lim shaklini tanlaydi (6-rasm).

Islohotlardan yana biri – bu fanlar majmuasida chet tili birinchi fan sifatida belgilangan ta'lim yo'nalishlariga qabul xorijiy tilni bilish darajasini tasdiqlovchi milliy yoki xalqaro tan olingan sertifikat asosida amalga oshirila boshlangani bo'ldi. Ushbu tartib O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 24-maydagi PF-81-son Farmoni bilan tasdiqlangan bo'lib, tegishli yo'nalishlarda chet tili bo'yicha test sinovi o'tkazilmaydi.

5-rasm. Tanlov abituriyent ta'lim yo'nalishlarining qat'iy ketma-ketligi bo'yicha tanlangan ustuvorlik (“**Davlat granti**” (a) yoki “**Ta'lim yo'nalishi**” (b)) asosida amalga oshirilishi.

6-rasm. “Avval test, so'ng tanlov” tamoyili asosida abituriyentlarning oliy ta'lim muassasalariga qabul qilish bosqichlari

Abituriyentlar ro'yxatdan o'tish bosqichida belgilangan minimal darajadagi sertifikatni taqdim etishlari shart qilib belgilandi. Mazkur islohot xorijiy tillarni o'qitish va o'rganish

sifatini oshirish, abituriyentlarning til ko'nikmasini xalqaro va milliy standartlar asosida obyektiv baholash, shuningdek, oliy ta'limning xalqaro integratsiyasini kuchaytirishga qaratil-

gan. Sertifikat talabi faqat chet tili birinchi fan sifatida ko'rsatilgan yo'nalishlarga nisbatan qo'llaniladi; boshqa yo'nalishlarda chet tili ikkinchi fan bo'lsa, test sinovi saqlanib qoladi.

2025-2026-o'quv yili qabulidan boshlab esa fanlar majmuasida chet tili birinchi fan sifatida belgilangan ta'lim yo'nalishlariga qabul xorijiy tilni bilish darajasini belgilovchi milliy yoki xalqaro sertifikat asosida amalga oshirila boshladi.

3. Chet tilini bilish darajasini aniqlash imtihonlari

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2012-yil 10-dekabrda PQ-1875-son qarori bilan Davlat test markazi tarkibida maxsus chet tillarni bilish va egallash darajasini baholash boshqarmasi tashkil etildi [11].

Ushbu qaror bilan mamlakatda chet tillarni bilish darajasini standartlashtirilgan va rasmiy baholash hamda sertifikatlash tizimi ilk bor joriy etildi. Bu tizim xorijiy tillarni o'rganish sifatini oshirish, o'quv natijalarini obyektiv baholash va xalqaro ta'lim hamda mehnat bozorida tan olinadigan sertifikatlar berishga xizmat qildi. Hozirgi vaqtda Bilim va malakalarni baholash agentligi tomonidan 16 ta chet tili bo'yicha milliy

Qayd etish kerakki, oliy ta'lim tashkilotlariga qabul uchun o'tkaziladigan test sinovlari 16 ta umumta'lim fanlari bo'yicha 7 ta ta'lim tilida va 15 ta xorijiy tillarda amalga oshiriladi. Ushbu yondashuv qabul jarayonining moslashuvchanligini, inklyuzivligini va shaffofligini yanada oshirib, abituriyentlarga talim olgan tiliga mos variantlarni tanlash imkonini beradi.

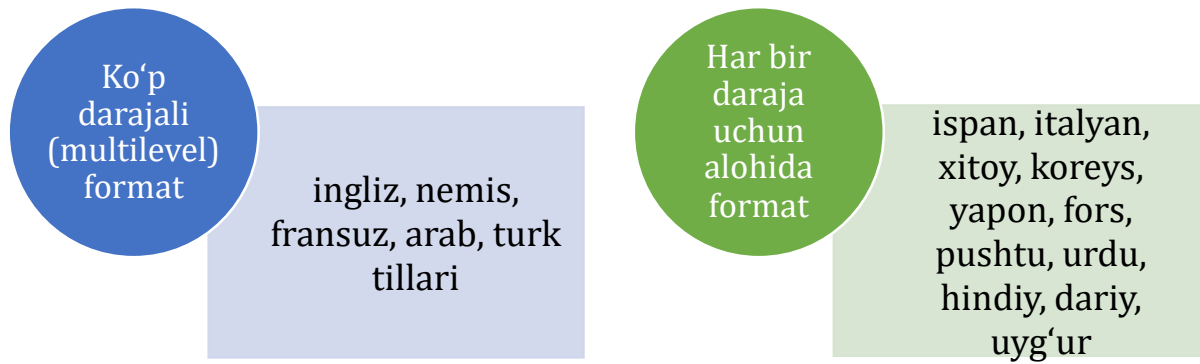
sertifikat imtihonlari muntazam o'tkazib kelinmoqda. Ularning 5 tasi ko'p darajali (multilevel) formatda, 11 tasi esa har bir daraja uchun alohida formatda o'tkaziladi (7-rasm).

2025-yilning 1-yarim yilligida 16 ta chet tili bo'yicha milliy sertifikat imtihonlarida jami 235 ming nafardan ortiq talabgorlar test sinovlarida ishtirok etganligini ta'kidlab o'tish lozim.

Imtihonlar barcha talabgorlar uchun 4 ta ko'nikma, jumladan:

- tinglab tushunish;
- o'qish;
- yozish;
- gapirish

bo'yicha tashkil etilmoqda [12-13].

7-rasm. Chet tilini bilish darajasi bo'yicha milliy sertifikat formatlari

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Iqtidorli yoshlarni saralab olish tizimi va akademik litseylar faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2020-yil 3-dekabrda PQ-4910-son qaroriga muvofiq Bilim va malakalarni baholash agentligi tomonidan akademik litsey bitiruvchilari uchun chet tilini bilish darajasini aniqlash va malaka sertifikati berish imtihonlari yo'lga qo'yilgan [12].

Mazkur qarorga asosan akademik litsey bitiruvchilari uchun har yili bir marotaba, to'rtinchi chorakda, bepul chet tili imtihonlari tashkil etiladi. Ushbu amaliyot natijasida litsey bitiruvchilarining til bo'yicha ko'nikmalari baholanib, ularning oliy ta'lim muassasalariga kirish imkoniyatlari kengaytirildi.

Bundan tashqari, nogironligi bo'lgan shaxslar (I va II guruh), shuningdek, nogironligi bo'lgan bolalar uchun barcha bo'limlarni o'z ichiga olgan holda maxsus bir bosqichli

elektron imtihon tizimi joriy etildi. Ushbu tizim orqali jismoniy imkoniyati cheklangan talabgorlar uchun qulay va adolatli sharoitlar yaratildi.

Mazkur tizim asosida ko'zi ojiz shaxslar uchun ham alohida format ishlab chiqilgan bo'lib, unda talabgorlarning tinglab tushunish va gapirish ko'nikmalari orqali chet tilini bilish darajasini baholash yo'lga qo'yildi.

Mazkur toifadagi 151 nafar talabgor imtihon sinovlaridan muvaffaqiyatli o'tdi va belgilangan tartibda sertifikatga ega bo'ldi.

Bilim va malakalarni baholash agentligida kelgusida ham baholash jarayonlarini xalqaro tan olingan tizimlar (IELTS, TOEFL, DELF, TOPIK va boshqalar) bilan muvofiqlashtirish ishlarini davom ettirishni maqsad qilgan.

Chet tillarini o'rganish va baholash sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar O'zbekiston Respublikasi fuqarolarga mamlakat

hududini tark etmagan holda xalqaro darajada tan olinadigan sertifikatlarni qo'lga kiritish imkoniyatlarini kengaytirishga, shuningdek, ta'lim tizimi

hamda mehnat bozorida til ko'nikmalariga asoslangan yondashuvni izchil rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

4. Umumta'lim fanlarini bilish darajasini aniqlashning milliy test tizimi

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida ta'lim sifatini oshirish va bilimlarni baholash tizimini xalqaro standartlar asosida takomillashtirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mazkur jarayonda umumta'lim fanlari bo'yicha o'quvchilarning bilim darajasini obyektiv, shaffof va ishonchli baholash masalasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Shu munosabat bilan O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 12-oktabrdagi "Umumta'lim fanlarini bilish darajasini baholashning milliy test tizimini joriy etish to'g'risida"gi 646-son qarori qabul qilinib, unga muvofiq 2020-yil 1-dekabrda boshlab bakalavriat ta'lim yo'nalishlariga mos fanlar majmuasi doirasida umumta'lim fanlari bo'yicha bilim darajasini aniqlashning milliy test tizimini bosqichma-bosqich joriy etish belgilandi [14].

Ushbu tizim ta'lim jarayonida baholashning yagona mezonlarini shakllantirish hamda oliy ta'limga qabul jarayonida adolat va ochiqlikni ta'minlashga xizmat qilib kelmoqda. Hozirda 9 ta umumta'lim fanidan milliy

sertifikat imtihonlari tashkil etiladi va o'tkaziladi (8-rasm).

2025-yilning birinchi yarmida 9 ta umumta'lim fanlari bo'yicha tashkil etilgan milliy sertifikat imtihonlarida 300 ming nafarga yaqin talabgor ishtirok etganligini ta'kidlab o'tish lozim.

2024-yilgacha umumta'lim fanlari bo'yicha milliy sertifikat imtihonlarida talabgorlarning natijalarini xom ball bilan baholash orqali amalga oshirilgan. Mazkur yondashuvda test sinovi yakuniy natijalari maksimal ballga nisbatan foiz ko'rsatkichlari orqali baholanib, belgilangan chegaraviy mezon — ya'ni eng yuqori ballning kamida 60 foizini to'plagan talabgorlarga uch yil muddat amal qiluvchi sertifikatlar berilgan. Ushbu baholash modeli test topshiriqlarining qiyinlik darajasi va turli darajadagi bilim va ko'nikmaga ega bo'lgan talabgorlarni bir-biridan aniq va ishonchli ajrata olish qobiliyatini cheklashi bilan bir qatorda, baholash natijalarining aniqligi va solishtiriluvchanligini ta'minlashda muayyan metodologik cheklovlarga ega bo'lgan.

8-rasm. Umumta'lim fanidan milliy sertifikat imtihonlari

Bunda, eng yuqori ballning 60 foizidan 85 foizigacha natija qayd etgan abituriyentlarga sertifikatda ko'rsatilgan o'zlashtirish darajasiga mutanosib ravishda oliy ta'lim muassasalarining bakalavriat ta'lim yo'nalishlariga qabul qilish bo'yicha test sinovlarida mazkur fandan belgilangan maksimal ballga nisbatan tabaqalashtirilgan ball berilgan, 86 foiz va undan yuqori natijaga erishgan abituriyentlarga esa mazkur fandan eng yuqori ball qo'llanilgan.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 12-oktabrdagi 646-son qarori bilan tasdiqlangan milliy test tizimining asosiy mezonlari va baholash tamoyillari keyingi yillarda bir qator o'zgartirish va qo'shimchalar bilan takomillashtirildi.

Ushbu normativ-huquqiy hujjatga kiritilgan o'zgartirishlar va qo'shimchalar asosida, 2024-yildan boshlab imtihon natijalarini baholash jarayonida xalqaro miqyosda keng qo'l-

laniladigan Rash modeli asosidagi baholash usuli rasman joriy etildi [14-21].

Test sinovi natijalariga ko'ra talabgorlarga quyidagi oltita daraja bo'yicha sertifikatlar beriladi:

- 70 ball va undan yuqori natija olgan talabgorlar uchun – **A+ daraja**;
- 65–69,9 ball olgan talabgorlar uchun – **A daraja**;
- 60–64,9 ball olgan talabgorlar uchun – **B+ daraja**;
- 55–59,9 ball olgan talabgorlar uchun – **B daraja**;
- 50–54,9 ball olgan talabgorlar uchun – **C+ daraja**;
- 46–49,9 ball olgan talabgorlar uchun – **C daraja**.

1. A+ va A darajali sertifikat olgan talabgorlar oliy ta'lim muassasasining bakalavriatiga qabul qilish bo'yicha test sinovlarida ushbu fandan belgilangan maksimal ballga ega bo'ladilar.

2. B+, B, C+ va C darajali sertifikat olgan talabgorlar esa mos

ravishda sertifikatdagi umumiy ballga nisbatan foiz asosida proporsional ravishda ball oladilar.

3. Darajasidan qat'iy nazar, milliy sertifikatga ega bo'lgan barcha abituriyentlarga majburiy fanlar bo'yicha belgilangan eng yuqori ball beriladi.

2025-yildan boshlab O'zbekiston Respublikasida kimyo va biologiya fanlari bo'yicha milliy sertifikat imtihonlarining formatiga muhim yangilik kiritildi. Ushbu o'zgartirish yuqori darajadagi kognitiv jarayonlarni (tahlil qilish, sintez qilish, baholash va ijodiy fikrlash) obyektiv baholash maqsadida amalga oshirildi. Xususan, imtihon tarkibiga kengaytirilgan javobni talab qiluvchi ochiq turdagi test topshiriqlari (yozma ish qismi) qo'shildi.

Ushbu yozma ish qismi quyidagi xususiyatlarga ega:

- talabgorlardan mavzuni chuqur tahlil qilish, ilmiy dalillar

keltirish, jarayonlarni izohlash yoki muammolarni hal etish bo'yicha batafsil yozma javob berishni talab etadi;

- Blum taksonomiyasining yuqori darajalariga mos keladigan topshiriqlar yaratish imkonini beradi;

• an'anaviy yopiq va qisqa javobli ochiq savollardan farqli o'laroq, bu topshiriqlar abituriyentning ilmiy fikrlash, mantiqiy izchil yozuv va dalillar bilan ishlash qobiliyatini sinaydi;

- baholash mezonlari rasmiy ravishda tasdiqlangan bo'lib, javobning mazmuniy to'g'riligi, ilmiy aniqligi, tuzilishi, terminologik boyligi va mantiqiy izchilligi hisobga olinadi.

Yozma ish qismi aprobatsiyadan muvaffaqiyatli o'tdi va amaliyotga joriy qilindi. Ushbu o'zgarish umumta'lim fanlarini baholash tizimining sifatini tubdan yaxshilash yo'lidagi strategik qadam sifatida baholanmoqda.

5. Bilim va malakalarni baholash agentligining xalqaro hamkorlari

Bilim va malakalarni baholash agentligi o'z faoliyati doirasida ta'lim sohasida xalqaro standartlarni joriy etish va baholash tizimlarini takomillashtirishga katta e'tibor qaratib kelmoqda. Shu maqsadda agentlik baholash sohasida dunyoda yetakchi hisoblangan bir qator xalqaro tashkilotlar bilan muntazam hamkorlik

qiladi (1-jadval). Bu hamkorlik doirasida agentlik:

- baholash metodologiyalari va test topshiriqlarini ishlab chiqish va ilmiy, amaliy tajribalarni o'rganish;
- xalqaro standartlar asosida test va sertifikat tizimlarini ishlab chiqish va takomillashtirish;

- baholash jarayonlarini sifat jihatdan takomillashtirish va mutaxassislarni malakasini oshirish;
 - milliy baholash tizimini xalqaro tajribaga moslashtirish orqali talabgorlarning bilim va malakalarini obyektiv, shaffof va adolatli tarzda baholashni ta'minash
- kabi dasturlarni bajarib kelmoqda. Shu bilan birga, agentlikning bu yondashuvi milliy sertifikat tizimi sifatini oshirish, talabgorlarga nisbatan baholashning aniq va ishonchli mexanizmini yaratish hamda oliy ta'lim muassasalari uchun kadrlarni tanlash jarayonini optimallashtirishga xizmat qiladi.

1-jadval

Bilim va malakalarni baholash agentligining Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorligi

T/r	Davlat	Tashkilot
1	Buyuk Britaniya	Cambridge University Press and Assessment
2		Oxford University Press
3		AQA Global Assessment Services
4		Britaniya Kengashi
5	Niderlandiya	Cito
6	Ozarbayjon	Davlat imtihon markazi
7	Turkiya	Baholash, tanlash va joylashtirish markazi (ÖSYM)
8	Yaponiya	Kei Advanced
9	Qozog'iston	Milliy test markazi
10	Amerika qo'shma shtatlari	College Board
11		Educational Testing Service (ETS)
12		ITEP International
13		"SCANTRON" korporatsiyasi

6. Bilim va malakalarni baholash agentligi huzuridagi Ilmiy-o'quv amaliy markazi faoliyati

O'zbekiston ta'lim tizimida baholash sohasini professional va ilmiy asosda rivojlantirish yo'lidagi yana bir muhim qadam tashlandi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 17-sentabrdagi "Test tizimini takomillashtirishga qaratilgan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 562-son qarori bilan Davlat test markazi huzurida "Ilmiy-o'quv amaliy markazi" davlat muassasasi tashkil etildi hamda pedagogik o'lchovlar va baholash tizimlarini rivojlantirish bo'yicha strategik yo'nalishlar belgilandi. Ushbu qarorning asosiy maqsadi quyidagilardan iborat bo'ldi [22]:

- pedagogik o'lchovlar sohasida mutaxassislar malakasini oshirish uchun muntazam kurslar va trening dasturlarini tashkil etish;
- xalqaro tajriba va eng yaxshi amaliyotlarni joriy etish maqsadida yetakchi xalqaro tashkilotlar, ilmiy markazlar bilan uzoq muddatli hamkorlikni yo'lga qo'yish;
- milliy test tizimining psixometrik sifatini, ishonchliligini va xalqaro standartlarga mosligini tubdan oshirish.

Mazkur qarorda Ilmiy-o'quv amaliy markazining:

- testologiya va pedagogik o'lchovlar sohasida ilmiy tadqiqotlar olib borish;

- testologiya va pedagogik o'lchovlar, chet tillari bo'yicha malaka oshirish kurslarini tashkil etish;

- pedagogik o'lchov vositalarini rivojlantirish;

- xorijiy tajribalarni o'rganish hamda milliy tizim yaratish va sohaga joriy qilish

kabi asosiy faoliyat yo'nalishlari belgilandi. Bundan tashqari Ilmiy-o'quv amaliy markazi o'z oldiga qo'yilgan maqsadlarga erishish uchun quyidagi vazifalarni:

- test materiallarini ishlab chiqish va ularning sifatini baholash bo'yicha malakali mutaxassislar tayyorlash, mahalliy va xalqaro oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlik aloqalarni yo'lga qo'yish, zamonaviy baholash metodologiyalariga asoslangan ta'lim dasturlari ishlab chiqish;

- shartnoma asosida pedagogik o'lchovlar va chet tillari bo'yicha qisqa va uzoq muddatli malaka oshirish kurslarini tashkil etish, shuningdek, tinglovchilar uchun diagnostik test sinovlarini o'tkazish markaz faoliyatining amaliy yo'nalishini tashkil etish;

- baholash va pedagogik o'lchovlar sohasida ilmiy izlanishlar olib boruvchi tadqiqotchilar uchun zarur ilmiy va tashkiliy

shart-sharoitlar yaratish, xorijiy ilg'or tajribalarni o'rganish hamda ushbu tajribalar asosida milliy baholash tizimini shakllantirish;

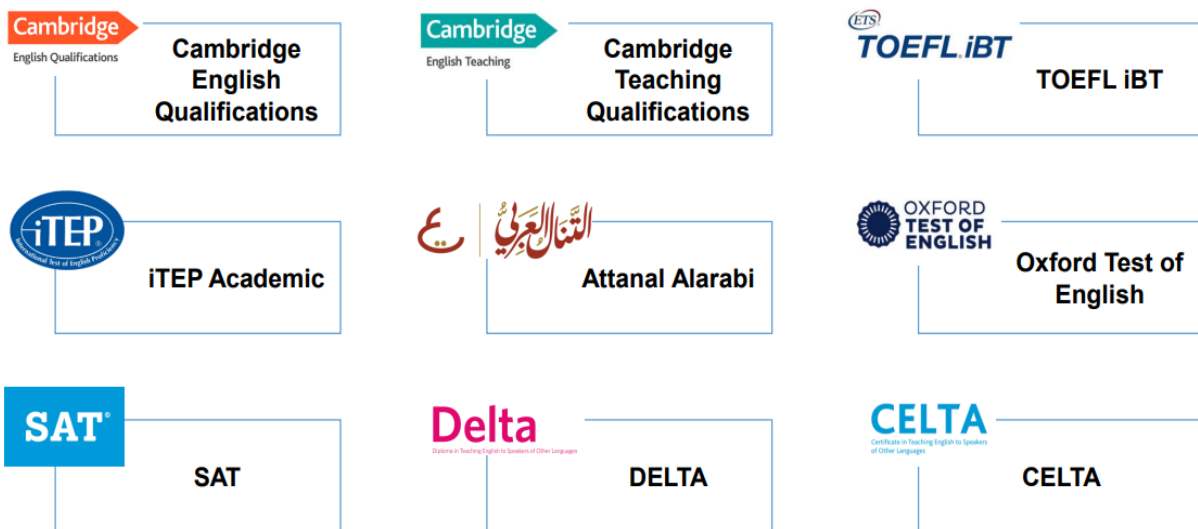
- xalqaro imtihon oluvchi tashkilotlar bilan hamkorlikda imtihonlarni tashkil etish va o'tkazish [23].

Yuqorida qayd etilgan vazifalar Ilmiy-o'quv amaliy markazining milliy baholash tizimini rivojlantirish, ta'lim sifatini oshirish va xalqaro baholash standartlarini joriy etishdagi muhim rolini belgilaydi.

Hozirgi kunda Ilmiy-o'quv amaliy markazi tomonidan bir qator nufuzli xalqaro imtihonlarni tashkil etish va o'tkazish ishlari amalga oshirilmoqda. Mazkur imtihonlar til bilish darajasi, akademik tayyorgarlik hamda peda-

gogik ko'nikmalarini xalqaro standartlar asosida baholashga xizmat qiladi. Jumladan, markaz tomonidan quyidagi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda imtihonlar o'tkazib kelinmoqda (9-rasm).

Mazkur xalqaro imtihonlarning muntazam o'tkazilishi til bilish darajasi, akademik tayyorgarlik hamda pedagogik ko'nikmalarni xalqaro standartlar asosida baholashga xizmat qilish bilan birga milliy baholash tizimini xalqaro baholash standartlari bilan uyg'unlashtirish, talabgorlarning bilim va ko'nikmalarini ob'ektiv baholash hamda ularning ta'lim va kasbiy faoliyatdagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

9-rasm. Ilmiy-o'quv amaliy markazining xalqaro hamkorlari va o'tkaziladigan xalqaro imtihonlar

Ilmiy-o'quv amaliy markazi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda ta'lim sohasida baholash tizimlarini

takomillashtirish hamda pedagogik o'lchovlar sifatini oshirishga qaratilgan

quyidagi asosiy yoʻnalishlarda faoliyat olib bormoqda:

- chet tillarni bilish darajasini baholash tizimini xalqaro standartlar asosida rivojlantirish;
- baholash jarayonlarida ishtirok etuvchi mutaxassislar uchun seminar va treninglar tashkil etish;
- pedagogik oʻlchov vositalarini ishlab chiqish va ularni ilmiy hamda amaliy ekspertizadan oʻtkazish;
- test topshiriqlari sifatini xalqaro mezonlar asosida muntazam monitoring qilib borish.

Shuningdek, hozirgi kunda Ilmiy-oʻquv amaliy markazi tomonidan 10 ga yaqin malaka oshirish kurslari yoʻlga qoʻyilgan boʻlib, ushbu kurslar orqali ikki ming nafarga yaqin pedagog kadrlarning malakasi oshirilgan. Mazkur faoliyat pedagog kadrlarning baholash sohasidagi kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish hamda milliy baholash tizimini xalqaro tajriba bilan uygʻunlashtirishga xizmat qilmoqda.

Xulosalar

Oʻzbekiston Respublikasida taʼlim sifatini baholash tizimini takomillashtirishga qaratilgan islohotlar bilimlarni xolis, ichonchli va adolatli baholashni rivojlantirishda muhim rol oʻynaydi.

Imtihon natijalarini baholashda xalqaro tajribalarning joriy etilishi chet tili va umumtaʼlim fanlaridan milliy sertifikat tizimining bosqichma-bosqich takomillashtirilishiga hamda baholash jarayonlarining shaffofligi va obyektivligini taʼminlashga xizmat qiladi.

Agentlik va Ilmiy-oʻquv amaliy markazining xalqaro baholash tash-

kilotlari bilan hamkorligi, pedagogik oʻlchovlar sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlari, malaka oshirish kurslari hamda kadrlar salohiyatini rivojlantirish yoʻnalishidagi faoliyati baholashning ilmiy asoslarini yaratadi.

Milliy baholash tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish, taʼlim sifati monitoringini tizimli yoʻlga qoʻyish va baholash tizimida zamonaviy yondashuvlarni joriy etish baholashning obyektiv, shaffof va ishonchliligini taʼminlashga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1994-yil 14-maydagi 258-son qarori “O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzurida Davlat test markazini tashkil etish to‘g‘risida” <https://lex.uz/docs/-726048>
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2004-yil 24-iyundagi 293-son qarori “Davlat test markazi faoliyatini takomillashtirish to‘g‘risida”. <https://lex.uz/uz/docs/-3566142>
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 17-iyuldagi 508-son qarori “Davlat test markazi faoliyatini yanada takomillashtirish to‘g‘risida”. <https://lex.uz/uz/docs/-3566142?ONDATE=16.06.2022>
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018 yil 130-son qarori “O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Davlat test markazi faoliyatini yanada takomillashtirish to‘g‘risida” <https://lex.uz/uz/docs/-3566142>
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 21-dekabrda PF-269-son Farmoni “Yangi O‘zbekiston ma‘muriy islohotlarini amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” <https://lex.uz/docs/-6324756>
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 25-yanvardagi PF-14-son Farmoni “Respublika ijro etuvchi hokimiyat organlari faoliyatini samarali yo‘lga qo‘yish chora-tadbirlari to‘g‘risida”. <https://lex.uz/acts/-6369997>
7. <https://gov.uz/oz/uzbmb/pages/about>
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 – yil 16- noyabr PQ-3389-son qarori “Respublika oliy ta‘lim muassasalari bakalavriyatiga kirish test sinovlarini o‘tkazish tartibini takomillashtirish to‘g‘risida”
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 14-maydagi PQ-4319-son qarori “Oliy ta‘lim muassasalariga test sinovlari orqali qabul qilish tizimini takomillashtirish to‘g‘risida”. <https://lex.uz/ru/docs/-4414457>
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 24-may PF-81-sonfarmoni “Oliy ta‘lim tashkilotlariga o‘qishga qabul qilish va davlat buyurtmasini joylashtirish tizimini takomillashtirish to‘g‘risida” <https://lex.uz/ru/docs/-6937332>
11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrda PQ-1875-son qarori “Chet tillarni o‘rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” <https://lex.uz/docs/-2126032>
12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 3-dekabrda PQ-4910-son qarori “Iqtidorli yoshlarni saralab olish tizimi va akademik litseylar

- faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"
<https://lex.uz/ru/docs/-5141332?ONDATE2=04.07.2023&action=compare>
13. M.D. Ermamatov, M.D. Alimov, A.A. Sulaymonov, A.R. Sattiyev, Kalibrovkalangan test topshiriqlair: Sharq tillaridan o'tkazilgan test sinovi natijalarining statistik tahlili, Axborotnoma 3-4-son, 16-83 b., 2022.
 14. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 12-oktabrdagi 646-son qarori "Umumta'lim fanlarini bilish darajasini baholashning milliy test tizimini joriy etish to'g'risida" <https://lex.uz/docs/-5044726>
 15. Rash, G. (1960). Probabilistic Models for Some Intelligence and Attainment Tests. Copenhagen: Danish Institute for Educational Research.
 16. Baker, Frank (2001). The Basics of Item Response Theory, ERIC Clearinghouse on Assessment and Evaluation, University of Maryland, College Park, MD
 17. Hambleton, R.K., Swaminathan, H., & Rogers, H.J. (1991), Fundamentals of item response theory. Newbury Park, CA: Sage
 18. Wright, B. D., & Stone, M. H. (1979). Best test design. Chicago, IL: Mesa Press.
 19. M.D. Ermamatov, M.D. Alimov, A.A. Sulaymonov, A.R. Sattiyev, Kalibrovkalangan test topshiriqlair: Sharq tillaridan o'tkazilgan test sinovi natijalarining statistik tahlili, Axborotnoma 3-4-son, 16-83 b., 2022.
 20. M.D. Ermamatov, A. Abbosov, A.A. Baratov, Test topshiriqlarini kalibrovkalash va qobiliyatlarini tenglashtirish, , Axborotnoma 3-4-son, 4-16 b., 2022. 60 BULLETIN 1/2023
 21. M.Dj. Ermamatov, A.R. Sattiyev, D.M., Alimov, A.A. Baratov, A.A. Sulaymonov. Test topshiriqlari soninining, test natijariga ta'siri, Axborotnoma, 1-2-son, 30-39 b.
 22. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 17-sentabrdagi 562-son qarori "Test tizimini takomillashtirishga qaratilgan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" <https://lex.uz/docs/-5000821>
 23. M.P. Abdullayeva. Testlarni standartlashtirishda spetsifikatsiyaning roli. Bilim va malakalarni baholashda nazariy va amaliy yondashuvlar. Xalqaro ilmiy – amaliy konferensiya tezislari to'plami. 2025 yil 14 – oktyabr, 21-bet

REFORMS IN THE AGENCY FOR ASSESSMENT OF KNOWLEDGE AND QUALIFICATIONS

M.M. Karimov and J. Odilov

Agency for Assessment of Knowledge and Qualifications under the Ministry of Higher Education, Science and Innovation, Office for Assessment of Knowledge and Proficiency in Foreign Languages, 12 Bogishamol St., Tashkent, 100084

Abstract. The article discusses reforms aimed at improving the education quality assessment system in the Republic of Uzbekistan, particularly the stages of development, goals, and objectives of the Agency for the Assessment of Knowledge and Skills, as well as the reforms implemented within its activities. It highlights the introduction of international best practices in the evaluation of examination results, the gradual improvement of the national certification system for foreign languages and general education subjects, and the measures taken to ensure transparency and objectivity in assessment processes.

In addition, the article describes the Agency's cooperation with international assessment organizations, its research activities in the field of educational measurement, professional development courses, and initiatives to enhance human resource capacity. The theoretical and practical significance of aligning the national assessment system with international standards, establishing systematic monitoring of education quality, and introducing modern approaches to assessment is emphasized.

Keywords: assessment system, Rasch model, national certificate, pedagogical measurements, international assessment, quality of education.